

บทความวิชาการ คณะเทคโนโลยีการเกษตร

FACULTY OF AGRICULTURAL TECHNOLOGY

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

ชื่อผู้เขียน: ศิริลักษณ์ กมลวรรณสิทธิ์

ประโยชน์ของบัวหลวง

บัวเป็นพืชที่อยู่คู่คนไทยมาช้านาน มีสีสันสวยงาม พร้อมประโยชน์อีกมากมาย รวมทั้งบัวยังเป็นพืชที่นำมาใช้เป็นยาสมุนไพรได้ เช่น ดีบัวสามารถนำมาเป็นส่วนผสมของยาแผนโบราณ มีฤทธิ์ขยายหลอดเลือด บำรุงหัวใจ

บัวสามารถจำแนกได้เป็น 2 วงศ์ คือ Nymphaeaceae และ Nelumbonaceae ในประเทศไทยมีบัวที่พบ 6 ชนิด ได้แก่ บัวหลวง บัวฝรั่ง บัวผัน บัวสาย บัวจงกลนี และบัวกระดัง

บัวหลวงอยู่ในวงศ์ Nelumbonaceae ซึ่งมีสกุลเพียง *Nelumbo* เท่านั้น บัวสกุลนี้แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ บัวหลวงซึ่งโลกตะวันออกที่ให้ดอกสีขาวและสีชมพู ถึงแดง มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Nelumbo nucifera* Gaerth. และบัวซึ่งโลกตะวันตก หรือบัวอเมริกัน มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Nelumbo lutea* Pers. (เสริมลาภ, 2549) บัวหลวง เป็นบัวก้านแข็งหรือปทุมชาติ (lotus) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Nelumbo nucifera* Gaerth.

มีชื่อสามัญคือ lotus, sacred lotus มีชื่อพื้นเมืองคือ บุนนทริก ปุณนทริก ปทุมปัทมา โภกกระณต สัตตบุษย์ บัวฉัตรขาว สัตตบงกช บัวฉัตรชมพู บัวอุบล มีถิ่นกำเนิดแถบเอเชีย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของบัวหลวง ต้นเป็นไม้ล้มลุก มีอายุหลายปี ลำต้นมีทั้งเป็นเหง้าอยู่ใต้ดิน และเป็นไหลลอยเหนือดินใต้น้ำ ลักษณะของเหง้าเป็นท่อนยาว มีปล้องสีเหลืองอ่อนจนถึงสีเหลือง มีความแข็งเล็กน้อย ถ้าตัดตามขวางจะเห็นเป็นรูปกลมๆ อยู่หลายรู ใบ เป็นใบเดี่ยว ใบอ่อนจะลอยปริ่มน้ำ ดอก ดอกเดี่ยว สีขาว ชมพู ดอกมีกลิ่นหอม กลีบเลี้ยง 4-5 กลีบ ลักษณะของกลีบดอกเป็นรูปไข่กว้างประมาณ 5-6 เซนติเมตร ดอกบานเต็มที่ มีขนาด 20-25 เซนติเมตร ในดอกจะมีเกสรตัวผู้มีสีเหลืองอยู่จำนวนมาก ซึ่งล้อมรอบอยู่บริเวณฐานรองดอก มีลักษณะเป็นรูปกรวยหงายที่เรียกว่า ฝักบัว ส่วนเกสรตัวเมียจะมีรังไข่ฝังอยู่ในฐานรองดอก เมื่ออ่อนเป็นสีเหลือง แก่จะเปลี่ยนสี ก้านดอกมีสีเขียว ยาวมีหนาม

บทความวิชาการ คณะเทคโนโลยีการเกษตร

FACULTY OF AGRICULTURAL TECHNOLOGY

สรรพคุณทางยาที่พบในบัวหลวง

บัวหลวง พบว่ามีสรรพคุณทางยา จากการศึกษาวิจัยพบสารชนิดต่างๆ พบได้ทั้งในส่วนดอก ใบ ก้านใบ ฝักบัว และเมล็ด

เกสร มีรสฝาดหอมเย็น ใช้แก้ไข้ แก้เสมหะ แก้อ่อนเพลีย ใช้เป็นยาหอม บำรุงหัวใจ และเกสรตัวผู้ พบว่ามีสารฟลาโวนอยด์ มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ **รากบัว เหง้าบัว และเปลือกผล** พบสารแทนนิน มีรสฝาด มีฤทธิ์ช่วยยับยั้งอาการท้องเดิน แก้ไข้ แก้ท้องเสีย บำรุงกำลัง แก้เสมหะ รากบัวมีแคลเซียม ช่วยบำรุงร่างกาย แก่ร้อนในกระหายน้ำ บำรุงกำลัง แก้ไข้

ใบอ่อน รสฝาดเปรี้ยวบำรุงร่างกายให้ชุ่มชื้น

ใบแก่ รสฝาดเปรี้ยวเมาเล็กน้อย แก้ไข้ บำรุงโลหิต หัวดีเรื้อรัง ลดไขมันในเลือด

ดอก รสขมฝาด สรรพคุณแก้ไข้ บำรุงหัวใจ บำรุงโลหิต และบำรุงครรภ์ทำให้คลอดบุตรง่าย

เมล็ด รสหวานมัน เย็น ช่วยเพิ่มพลังงาน บำรุงกำลัง ไซซ้อ แก่ร้อนใน

ติบัว รสขม ขยายหลอดเลือดหัวใจ แก่กระหายน้ำ และแก้ไอเจียนเป็นเลือด

ก้านดอก รสเย็นเมา ตาแห้งสุมแก้ริดสีดวงจมูก

ก้านใบ มีฤทธิ์เป็นยาห้ามเลือด หรือหยุดเลือด (ปิยะวดี และคณะ, 2552)

จากสรรพคุณต่างๆที่กล่าวมาในข้างต้น ปัจจุบันจึงได้มีการนำบัวหลวงมาขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช เพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์พืช และนอกจากนี้ยังมีการนำบัวหลวงมาเป็นส่วนผสมของเครื่องสำอางอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ปิยะวดี เจริญวัฒน์ และคณะ. 2552. การศึกษาฤทธิ์ในการยับยั้งเชื้อจุลินทรีย์ของสารสกัดบัวหลวง. ปทุมธานี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. 57: 1-6.

เสริมลาภ วสุรัตน์. 2549. บัวประดับในประเทศไทย 2. สำนักพิมพ์เนชั่นบุ๊คส์. กรุงเทพฯ. 1-62.

สุชาติ ศรีเพ็ญ. 2540. พรรณไม้หน้า. ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ. 248.